

Универзитет у Београду
Филозофски факултет
одељење за историју

Мастер рад

тема:Југославија на самиту несврстаних у Хавани

менторор; проф. др Љубодраг Димић

студент: Слађан Сташевић

У Београду 2019. године

Садржај:

Предговор.....	1
Увод.....	2
Од Хаване до Хаване.....	8
Хавана	14
Извештај југословенске делегације са самита у Хавани.....	17
Закључак.....	42

Предговор

Сама тема рада Југославија на самиту несврстаних у Хавани изазива огромну знатижељу и веома је изазовна са становишта истраживача зато што период који се истражује има битан утицај и рефлексije на данашње време.

Приступ раду био је тематски темпиран тако да разматра дешавања која су се збила за пре и у време самог самита. Рад се највише базира на изворима и то на извештајима југословенске делегације са самог самита.

Настојало се при томе да се прикаже дешавање на самиту и истовремено реакција сам е делегације. Од значајних аутора највише је коришћена књига Твртка Јаковине „Трећа страна Хладног рата. која даје целокупан ужи приказ дешавања у самом покрету за цео период пре шестог самита али и даје одреднице везане за сам самит.

У раду су коришћена као приручници дела познатих имена у овој области. Имена као што су Лео Матес, Оливера и Драган Богетић Љубодраг Димић, Владимир Петровић већ сама по себи гарантују добро упознавање са тематиком ствари.

Само дешавање на самиту и атмосфера пре и после њега има улогу прекретнице у светској дипломатији пре свега. Самит а и са њим и цела 1979 година могу се посматрати кроз призму и значај детанта, нуклеарног наоружања биполарног света, геостратешког сучељавања итд.

Ништа од поменутог није у овом времену заобишло ни Југославију чија се стремења јасно показују на самом самиту. Ту се могу тражити корени политике југославије и њене разлике у каснијем периоду 80-их и нарочито 90-их година све до данас.

Све су то разлози због којих се неко може одлучити да посегне да се мало више упозна са датом тематиком о којој се и у овом скромном раду говори.

Увод

Први период у развоју несврстаности обележава раздобље након Другог светског рата и траје све до Београдске конференције шефова држава или влада несврстаних земаља. У најранијем периоду несврстаност се јавља као непосредно спољнополитичко опредељење држава на тлу јужне и југоисточне Азије, држава Блиског истока и наравно Југославије као једине европске државе. Касније после 1955. године покрет се шири у дубину Африке.¹

Процес деколонизације који је након Другог светског рата на светску позорницу убрзано доносио нове младе независне државе, створио је погодно тло за сам развој покрета несврстаности. Постепене тежње несврстаних земаља за проширивањем међусобне сарадње доводи до њиховог постепеног регионалног груписања.²

Тако се развој политике несврстаности у свом почетном стадијуму креће од индивидуалне спољнополитичке оријентације ка регионализму и од регионализма ка универзалности.³

Одмах након стицања независности ове земље изјасниле су се за вођење независне политике, и у циљу повећања своје одбрамбене моћи почињу међусобно повезивање у регионалним оквирима. Након састанка на Брионима 1956. године и заједничког иступања на петнаестом заседању Генералне скупштине Уједињених нација, сарадња ових земаља добија универзални карактер, што за резултат има да скупови ових земаља више нису ограничени само на проблеме Азије и Африке, већ се води рачунао кључним проблемима у обликовању нових међународних односа.⁴

У стању опште затегнутости биполарног света и сталног страха од могућег нуклеарног рата деловање покрета кључно је утицало на смањење тензија базираних на

¹ Окивера и Драган Богетић, Настанак и развој покрета несврстаности, (Београд 1981), стр 11

² Лео Матес, Несврстаност теорија и савремена пракса, Београд 1970, стр 47.

³ Оливера и Драган Богетић, нав. дело, стр 12

⁴ Исто, стр.12

мирољубивој коегзистенцији, која је била као принцип једна од жила куцавица самог покрета.

Несврстаност је настала као облик протеста прогресивних и мирољубивих снага света. Исто тако она је била облик покушаја новонасталих и неравијени земаља у свету да се супротставе свим покушаима угрожавања њихове независности у било ком погледу.

Државе јужне и југоисточне Азије као што су Индија, Индонезија, Бурма биле су међу првима које су се определиле за овакав концепт политике. Земље Блиског истока и Југославија дале су такође велики допринос у развоју и поштовању основних принципа несврставања.⁵

Покрет несврстаних

Након Другог светског рата, наступио је процес деколонизације (Југоисточна Азија, Блиски исток, Африка), који је био предуслов за настанак политике несврстаности. Државе ослобођене колонијалног јарма су биле економски неразвијене, институционално недовршене и нису желеле да блоковским сврставањем изгубе своју независност и сувереност. Политичке ставове у којима се препознаје несврстаност у првим годинама своје независности су заузела руководства Индије, Бурме и Индонезије.⁶

Груписање држава са међусобно различитим уређењима и облицима владавине у Покрет, плод је вишедеценијске дипломатске активности Југославије. Међутим, покрет несврстаних није искључива последица хладног рата, већ „антитеза политици са позиција силе“ која би била политички актуелна након деколонизације и постојања без биполарног послератног света.⁷

Темељи југословенске спољне политике су идејно формирану у неколико фаза у периоду 1948-1953. године. Почивали су на Повељи Уједињених Нација и принципима

⁵ Исто, стр 13

⁶ Исто, стр.13

⁷ исто, стр.13

које је Јосип Броз изложио у говору пред Народном Скупштином (1950) : Економска сарадња са свим државама на бази равноправности и међусобног признања независности; Политичка сарадња са свим државама с циљем одржања мира и сарадње у свету; Заступање и одбрана права пред међународним политичким телима права поробљених (колинизованих народа) на слободу и независност; и Борба против блоковске поделе света. Наведени принципи ће касније бити преточени у принципе несврстаности⁸

Током 1954/55. Јосип Броз је посетио Индију, Бурму и Египат. У разговорима са Нехруом премијером Индије, У Ну-ом председником Бурме и у повратку са Насером премијером Египта у Суетском каналу, Јосип Броз је сазнао за Конференцију азијско-афричких земаља у Бандунгу (1955). По повратку у Југославију са азијско-афричке турнеје, Јосип Броз у говору пред Народном Скупштином критиковао запостављеност азијског и афричког света у плановима југословенске администрације.⁹ Постигнут висок степен усаглашености у међународним питања у разговорима са афричким и азијским лидерима и све теже одржавање дистанце између Истока и Запада, приморао је Југославију да политички напусти Европу и привеже се за азијско-афрички покрет.

- *Оснивачка конференција Покрета*

Врхунац вишегодишње дипломатске иницијативе Југославије, представља прва конференција несврстаних земаља у Београду од 1. до 6. септембра 1961. године, на којој је учешће узело 25 држава (пуноправних учесника) и три земље (посматрачи).¹⁰ Одржавању конференције предхдио је п рипремни састанак у Каиру (1961). Тадашњи блоковски свет Исток и Запад који се сукобљавао на свакој тачки света за политичку, идеолошку, економску и војну премоћ није благонаклоно гледао на одржавање конференције са великим бројем учесника. Наравно у сусретима и разговорима југословенско-америчких и југословенско-совјетских дипломата, први су конференцију и рад Покрета подржавали све док не ради на рушењу империјализма, други су такође

⁸ Драган Богетић, Корени југословенског опредељења за несврстаност,(Београд1990.).197.

⁹ Владимир Петровић, Југославија ступа на Блиски исток,(Београд:ИСИ,2007).70.

¹⁰ Драган Богетић и Љубодраг Димић, Београдска конференција несврстаних земаља 1–6. септембра 1961. Прилог историји Трећег света,(Београд: 2013), 114.

подржавали и активно су инсистирали на томе да уређују дневни рад и одлуке.¹¹ Заједнички именоватељ у чињењу оба блока је био дипломатски рад да конференција нема континуитет, односно да се не етаблира као међународни покрет. Југославија је убрзо спознала да несврстани свет више „нагиње“ СССР-у него САД, и редовно је одлуке и ставове одређених земаља доводила у вези са совјетским инструкцијама.

Одржавање конференције је било у сложеним међународним околности: Алжирски рат, подизање Берлинског зида, атомске пробе, лоше односи две Немачке. Наведено је приморало совјетску страну да појача притисак на одлуке конференције. Конференција је усвојила основна начела несврстаних и донела *Декларацију шефова држава и влада ванблоковских земаља и Изјава о опасностима од рата и апел за мир*. Конференција је имала одличан одјек у СССР, што се огледа и у одговору Хрушчова на писмо чланова конференције (идентично писмо је послат председнику САД Џ. Кенедију), у коме да наводи да СССР и он лично подржавају одлуке и документа са конференције, што је увод у нормализацију односа након захлађења (1958).¹²

- *Хетерогеност покрета*

Да ли треба формирати институционални облик сарадње несврстаних кроз стална тела Покрета ?, било је једно од питања на коме није било компомиса лидера несврстаних Тита, Насера и Сукарна. Спорно питање је покренуто на првој конференцији у Београду (1961), и није прихваћено због страха да Покрет не прерасте у „трећи блок“. На другој конференцији несврстаних у Каиру (1964), питање институционализоване сарадње је готово маргинализовано, пред новим спорним питањима око којих није било компромиса: *Који су услови за пријем у Покрет?*. Посебно питање због кога се будућност Покрета нашла на раскрсници су два супростављена концепта: Да ли прихватити Титов концепт универзализма (пријем свих земаља који желе), чији су протагонисти били

¹¹ Лео Матес, Почело је у Београду 20 година несврстаности Љубљана 1982, стр. 37

¹² Љубодраг Димић, Југославија и Хладни рат, Огледи о спољној политици Јосипа Броза Тита(1944-1974).(Београд 2014) 255-264

Југославија, Египат и Вејлон или Сукарнов концепт регионализма (географски одређен покрет – континуитет Бандунга), иза чега су стајали Индонезија и Кина.¹³

Пре одржавања друге конференције, два супростављена концепта су се борила за „душе“ бројних афричких држава. Концепт регионализма, представљање кинеске идеологије која се супроставља совјетском и америчком империјализму уз економску помоћ је пропагирао Чу Ен Лај кинески премијер, током посете бројним афричким земљама (1963/64). Концепт универзализма био је заснован на „апстрактним паролама“, о миру, коегзистенцији, новом систему међународних односа, итд. Наравно, „судар двају концепата“, створио је конфузију међу афричким земљама које су изабрале стране или су остале неутралне. Исход сукоба двају концепата били је одржавање Припремног састанка у Коломбу (1964) са учествовањем амбасадора 25 држава за предстојећу конференцију несврстаних у Каиру (октобар, 1964). Након Припремног састанка у Коломбу одржана је Припремана конференција афричко-азијских земаља у Џакарти, са вишеструко мањим бројем учесника и скромним донетима.

Преговори и решавање спорних питања на релацији САД – СССР, односно укупне међународне околности у време одржавања конференције у Каиру биле су повољне за неометан рад конференције. Током конференције двојица лидера Тито и Сукарно су одржали два састанка на којима су констатовали да међу њима постоји различито мишљење али да нема расцепа. Исход разговора је био немогућност да компромисом премосте спорна питања. Сукарно је тражио да прва тачка дневног реда конференције буде осуда и борба против империјализма, колонијализма и неоколонијализма, на шта је Тито одговорио да је битније „како треба поставити борбу против колонијализма и империјализма“ од редоследа тема на конференцији. Током разговора покренуто је питање да ли се Покрет и конференције Покрета требају бавити светским (универзалним) или регионалним (азијско-афричким) темама и проблемима. Сукарно је подржавао други предлог, чему је Тито супроставио мишљење да су проблеми несврстаних светски проблеми.

¹³ Драган Богетић, Сукоб Титовог и Сукарновог концепта на самиту несврстаних у Каиру 1964. Историја 20.

Политичким супарницима, предводницима две концепције било је јасно да ће неуспех састанака утицати на формилисање докумената конференције. Међутим трећа страна, бројне афричке државе су форум Покрета искористиле да покрену локалне билатералне теме и проблеме, што је додатно утицало на слабљење јединствености конференције и њених закључака. Наведни чиниоци утицали су да документи конференције буде недоречени и непрецизни, и даљу неизвесност Покрета (питање приступа/ чланства, континуитета сазивања, сталних тела итд). Једини успех Конференције је да су завршном акту конференције Програм за мир и међународну сарадњу у ком су наведени принципи решавања политичких и економских проблема несврстаних.¹⁴

-Институционализација покрета

Шест година након предходне конференције одржана је трећа конференција несврстаних одржана је у Лусаки (1970), учествовало је 54. држава али не Бурма и Египат осниваче Покрета и његове велике протагонисте.¹⁵ На конференцији је доминатно расправљано о корпусу афричких проблема: колонијализам, апартејд и друго. Малта и Југославија нису успеле да се изборе за расправу о светским и европским питањима. Успех конференције је Резолуција којом је предвиђена институционализације координациони бираи који требају да успоставе континуитет одржавања конференција несврстаних. Овом одлуком Покрет је коначно етаблиран као међународни покрет, и затворено је питање које је Југославија неуспешно покретала још од Београдске конференције (1961).¹⁶

¹⁴ Драган Боетић, нав.дело, стр.114-117.

¹⁵ Драган Боетић, „Допринос конференције у Лусаки 1970 институционализацији сарадње несврстаних земаља и њиховом реактивирању у међународним односима“ Историја 20. века, века XXXVI. бр. 1.(2018), 166-168.

¹⁶ Исто, 176-177.

Од Хаване до Хаване

1978 године Министарски састанак координационог бироа одржан је у Хавани од 15 до 20 маја. Куба није требало да буде домаћин али је свргавање и убиство шефа афганистанске државе, принца Дауда довело до тога да се скуп не одржи у Кабулу.¹⁷

Већина од 25 земаља чланица Координационог бироа и 18 земаља посматрача послали су посланства на нешто нижем нивоу. Само је седам држава осим домаћина било заступљено на нивоу министара. Сам савез секретар за иностране послове Јосип Врховец није имао неке нарочите импресије што се самог скупа тиче.

Састанак је свакако био потврда пре свега даљњег постојања покрета као константе у нешто измењеним међународним односима. За самог Врховца овај састанак имао је симболични карактер јер је ово био први његов међународни наступ као новог савезног секретара. Именован је на ову дужност 16 маја.¹⁸

На ову дужност Врховец је стигао уз подршку Едварда Кардеља. Говор Врховца за Кубу написао је Будимир Лончар који је тада на Брионима био присутан у његово име. Ту је Кардељ у присуству Тита и јорданског краља Хусеина питао Лончара да ли је он саставио говор за Кубу јер је јако добар. На то је Тито прокоментарисао Кардељу да избор Врховца на ову позицију није најидеалнија ствар.¹⁹

Куби је крајем седамдесетих значајно растао углед након успешне револуције и одбране њених тековина, у многим земљама трећег света. Кубанска улога била је значајна за многе афричке земље у Анголи и Етиопији, што се осликавало све више и у улози Кубе и у самом покрету.²⁰

Кубанске нескривене амбиције да имају што јачи глас у покрету и да једног дана ако се за то створе услови наметну своју политику и своје виђење ствари као политику иза

¹⁷ Твртко Јаковина, „Трећа страна хладног рата“, (Загреб 2011) стр.99

¹⁸ Твртко Јаковина, нав.дело, стр 99

¹⁹ Исто, стр.99

²⁰ Исто, стр.100

које ће стајати целокупни покрет неретко су се осликавале у оштрим наступима кубанских званичника.

Циљ Кубе биће да своје ставове који су проистекли из добре сарадње Кубе са СССР-ом постави као ставове које такође заступа покрет. Тако ће се обезбедити подршка несврстаних СССР-у. Овакве тежње биле су кршење, ако ништа друго онда бар једног од основних начела покрета које је подразумевало да несврстани буду несврстани а не уз блокове. Баш у томе лежи основа геостратешког сукоба Кубе са СФРЈ који се нарочито интензивира до самита у Хавани и на самом самиту.

Нове међународне околности овде су се јасно осликавале. Састанак у Хавани показао је нерешене и заоштрене односе у вези са Сахарском Африком између Мауританије Марока и Алжира.²¹

Са друге стране Сирија ПЛО покушале су да оштро осуде Египат због договора са Израелом. Оно што се стално осликавао је чињеница да је Египат од стране других арапских земаља био оптужен да је издао интересе Палестинаца, нарочито од договора у Кемп Дејвиду.²²

Питања локалног карактера била су доминантна у овом моменту. Вијетнам је тражио подршку у сукобу са Кампуџијом. Турска заједница на Кипру помињана е у негативном контексту. Разматрана су општа питања у вези са разоружањем Палестине као и развој администрација на угу Африке.²³

Кубин предлог да се подрже герилски покрети Никарагве под изговором да се тамо одвија мешање у унутрашње односе ти земаља био је јасно одбијен. Уругвај Чиле Парагвај и Боливија били су прозвани због сарадње са Јужноафричком Републиком.. Ту је такође био одбијен предлог Кубе да се ови режими прогласе за фашистичке и реакционарне и да се подрже демократске снаге.

²¹ Исто,стр.100

²² Исто,стр100

²³ Исто,стр.100

СФРЈ је традиционално била међу најактивниим земљама покрета и као таква она је и овога пута поднела низ амандмана који су већински били прихваћени. Став СФРЈ о мирном решењу сукоба био је прихваћен као начелни став покрета.²⁴

Прихваћена су и потврђена уводна начела о усмерености покрета као што су питања детанта, разоружања, затим односа на тлу Европе и Средоземља као и немешање и сарадња на подручју нуклеарне енергије.

Како је СФРЈ имала знатну потпору за своје предлоге Кубанци су покушали да подривају њен углед. Говор савезног секретара Врховца сведен је на службену информацију у кубанском листу

Како је због револуције у Кабулу скуп пребачен у Хавану требало је потврдити основна начела покрета и истовремено показати да радикалне земље на челу са Кубом не уносе једине динамику промене у самом покрету.

Јасно се видело да су Куба Вијетнам некада и Алжир у скупу радикални земаља. Конзервативици су били Заир и Саудијска Арабија, док су око СФРЈ биле окупљене земље као што су Замбија, Танзанија Нигерија, Индија Шри Ланка , Перу.²⁵

Састанак је требало да дефинише распоред састанака до шестог самита. Мапуто е на предлог Кубе и Анголе прихваћен као домаћин ванредног министаерског састанка Координационог бироа о Јужној Африци као прве специјалне етапе Координационог бироа о некој теми.

Расправа је добила такав ток да се разматрало питање демократичности унутар самог Координационог бироа као и питање опасности да се Координациони биро не претвори у затворени „политбиро“ који намеће и пре времена разматра ставове осталих земаља чланица.²⁶

Тада је на захтев и предлог Египта одлучено да се прихвати усвајање амандмана којим је земљама чланицама покрета које нису заступљене у Координационом бироу

²⁴ Исто, стр.100

²⁵ Исто, стр 101

²⁶ Исто, стр.101

гарантовано да када се говори или каља се буде говорило о сукобима на подручијима којих су те државе део саме те државе морају бити позване на такав састанак. Оне такође могу на сопствену иницијативу бити присутне тада на састанку. Коначно је ова одлука легализована у Београду на састанку у лето 1978. године.

Сучељавања Кубе и СФРЈ постају све видљивија кубанску политику водио је кубански министар спољних послова Карлос Рафаел Родригез. Тврдокорни присталица Кастровог режима, окорели припадник КП Кубе још у време Батисте. Родригез је био политичар усмерен ка СССР-у исто колико и Кастро.²⁷

Тврде позиције Родригеза показале су се у разговору у Београду у јулу 1978 са савезним секретаром за спољне послове Јосипом Врховцем и подпредседником Председништва СФРЈ Фадилџом Хоџом. Требало је донети предлог документа за предстојећу министарску конференцију у Београду.²⁸

Међусобна трвења ишла су од писања у штампама обе земље о оној другој, преко приговора на иступе званичника са обе стране до усаглашавања документа, где је кубанска страна југословенску индиректно прозвала за подршку реакционарима широм света као и за подршку империјалистичким ставовима.

Исто је тада било и на састанку Александра Грличкова са Родригезом. Грличков је био члан Председништва ЦК СКЈ. Видело се да Куба сматра да су све Декларације изашле делом из југословенске кухиње имале антисовјетски призив. Кубанцима је сметало то што је југословенско руководство држало да је све што Куба ради било у прилог и под директном палицом СССР-а.²⁹

Куба је са једне стране сматрала да су социјалистичке земље много ближе несврстанима због њихових идеолошких и социолошких стремења, али је истовремено Куби било јасно да је теза Тита да се независност и пуна сувереност несврстаних земаља могу очувати само ван блокова тачна.

²⁷ Исто, стр.101

²⁸ Исто, стр.101

²⁹ Исто, стр.103

Родригез се сматрао одговорним за текст око ког се разговарало и тврдио да не сматра да има било чега увредљивог у њему, тврдећи да ако није пријатељ Југославије сигурно није ни њен непријатељ.³⁰

Јосип Врховец сматрао је да је Куба формално чланица покрета али је у пракси она идејно-политички, економски и војно стварно била непосредно везана за источни лагер. Повлачење кубанског документа био је добар знак за Београд.

САД су састанак у Београду виделе као покушај Тита да ојача сопствену позицију у покрету. У рефератима Аверала Харимана председнику Картеру Југославија се помиње као „самопроглашени лидер покрета“ који је увек спреман да преузме улогу гласноговорника о најразличитијим питањима која се тичу земаља Трећег света. Овакав приступ Југославије оцењен је као узрочник честих размимоилажења Вашингтона и Београда. То је међутим давало Југославији у дипломатском смислу много већи значај за САД у свету од онога који би јој у супротном припадао.³¹

Показујући велику одмереност односима на Рогу Африке, Блиском истоку и у питању Камбоџе Југославија је оцењена као пожељан сарадник који ће опет имати већу улогу од оне која му објективно припада у свету.

Сличног је става и саветник за националну безбедност Збињев Бржежињски који види јачање позиције Тита у састанком у Београду и примећује да је сукоб са Кубом видљив у покушајима Југославије да спречи да се покрет користи као антиимперијалистичко просовјетско оруђе.

Хариман се у јулу срео са Титом и том прилоком Тито е нагласио да се покрет налази ситуацији рушења изворних начела и да Београд чини све да се Кастру не дозволи да завлада покретом након шестог самита. Сваки покушај да се покрет претвори у гласило које подупире један блок значајно би погоршао ситуацију у свету. Југославија тако нешто неће допустити и неће дозволити Кастру да подели покрет на прогресивне и реакционарне припаднике при чему је Броз јасно ставио до знања да је спреман за дипломатску борбу.³²

³⁰ Исто, стр.103

³¹ Исто, стр.104

³² Исто, стр.104

Из разговора Харимана са Врховцем као ствар од суштинске важности за САД битно је било да се спроведе демократизација покрета у самом Координационом бироу на чему је инсистирала и Југославија. Треба спровести демократицију покрета и на такав начин одбрани изворна начела несврстаности. То је битка коју ће Југославија сигурно добити заједнички је став две стране.³³

Дошавши у Београд Кубанци су одмах нагласили да се не слажу са завршним документом конференције. Имали су сопствену верзију документа коју су поделили неким чланицама покрета. Јосип Врховац и југословенски врх доживели су ово као покушај наметања властите воље Кубанаца целом покрету. Оценили су да је ово само један обичан политички памфлет који нема за циљ да побољша завршни документ већ да наметне сопствену политику већини других.³⁴

Врховац је оценио овакав став као скандалозан и рекао Кубанцима да о њему неће бити расправе. Остале чланице су такође биле за то. Кубанци су се повукли што се видело јер, су одмах почели са исправком свог текста и стално су одлагали време свог излагања.

Рад кубанског посланства није координисао министар спољних послова Малмерка већ Карлос Родригез, који је формално био спречен да присуствује али је у пракси држао ствари под контролом из позадине.

Врховац је у разговору са министром Северне Кореје Хо Дамом рекао да је Куба тада желела да створи утисак да се ради само о локалном сукобу Кубе и Југославије, међутим није ово био сукоб две државе већ је то био сукоб два принципа.³⁵

Због овако напете ситуације која се десила у Београду у кабинету савезног секретара је на колегијуму у јануару 1979. године одлучено да се свим дипломатским представницима да сигнал да се у будућности сме говорити само о шестом самиту као конференцији никако о месту где ће се самит одржати.³⁶

³³ Исто,стр.105

³⁴ Исто,стр.106

³⁵ Исто,стр.106

³⁶ Исто,стр. 112-113

Хавана

-Координациони биро у улози припремног комитета

Шести самит шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани номинално је почео са радом Координационог бироа 28 августа 1979. године. Следећа етапа био је рад министарске конференције и као завршни чин састананци шефова држава или влада несврстаних земаља.³⁷

Координациони биро је као Припремни комитет за Шесту конференцију несврстаних држава одржао на састанцима одржаним 28 и 29 августа у Хавани усвојио и поднео Министарској конференцији несврстаних која је претходила самиту извештај.³⁸

Усвојеним дневним редом прихваћено је да ток рада буде такав да се на почетку говори о избору функционера за рад конференције, затим да се разматрају молбе за пуноправно чланство као и молбе за статус посматрача и на крају да се разматра будући састав Координационог бироа.³⁹

На првом састанку одржаном 28. августа председник Малезије покренуо је питање одсуства делегације Демократске Кампуџије. Око овог питања дошло је до обимне дискусије. Сумирајући је председавајући Б. Ј. Фернанод из Шри Ланке је рекао да је извештај број чланица изразио јако негодовање због одсуства представника Демократске Кампуџије. Изнето је мишљење да ово питање још није решено.⁴⁰

Постигнута је сагласност да се резиме мишљења постигнутих о овом питању изнесе Конференцији на врху која почиње састанком министара иностраних послова. Припремни комитет је даље препоручио да се у складу са ранијом праксом рад одвија у

³⁷ Твртко Јаковина, Трећа страна Хладног рата, стр 211

³⁸ Извештај Координационог бироа у својству припремног комитета“, Несврстани у Хавани, Зборник новинских чланака ур. Момчило Благојевић,(Београд:Рис, 1981) стр.5

³⁹ ур. Момчило Благојевић, нав. дело, стр. 5

⁴⁰ Исто, стр.6

пленуму – Политичком и Економском комитету и у радним групама за израду нацрта завршног документа.⁴¹

Припремни комитет је даље дао препоруку да се разматра на састанцима министара иностраних послова извештај са пленарног заседања несврстаних земаља у Њу Јорку. Извештај је садржао део завршног документа конференције министара у Коломбу, а све то у циљу даљег налажења области у којима се може постићи сагласност⁴²

Препоручено је да у Биро конференције уђе председавајући, 20 заменика председавајућег, главни извештач, председавајући Политичког комитета, председавајући Економског комитета и председавајући у покрету који одлази у овом сличају је то била Шри Ланка.⁴³

Одлучено је да земља домаћин Куба буде председавајући конференције. Заменици председавајућег били с препоручени по следећој регионалној формули: Африка 7, Азија 7, Латинска Америка 4 и Европа 2. Примедбе земаља на челу са Кубом биле су везане Југославијом у вези јер се Југославији индиректно набацивало да је оваквом прерасподелом осигурано место Југославије у Координационом бироу као свеприсутне.⁴⁴

После регионалних консултација одлучено је да се препоручи да Азији буде препуштено место председавајућег за Политички комитет, Африци за Економски комитет, као и да из азије буде заменик председавајућег за Економски комитет.⁴⁵

Настављене су даље консултације око места главног извештача конференције, заменика председавајућег Политичког комитета, као и око места извештача Политичког и Економског комитета.⁴⁶

Назначено је да је још Министарски састанак Координационог бироа одржан у Коломбу дао препоруку да Боливија, Гранада, Иран, Пакистан, Патриотски фронт

⁴¹ Исто, стр 6

⁴² Исто, стр 6

⁴³ Исто, стр 6

⁴⁴ Исто, стр 6

⁴⁵ Исто, стр 6

⁴⁶ Исто, стр 6

Зимбабвеа и Суринам буду примљени за пуноправне чланове покрета несврстаних што је и пренето министрима иностраних послова на разматрање.⁴⁷

Посебном акламацијом донешена је одлука да се да препорука да Никарагва постане пуноправни члан покрета. Молбе Костарике, Доминике, Филипина, Санта Луције да добију статус посматрача прослеђене су министарској конференцији. Исто је учињено и са молбом Шпаније да присуствује конференцији као гост. Збо овог геста одлучено је да се формирају критеријуми за примање будућих земаља гостију. Као посебан новитет одлучено је да се да препорука да број чланова Координационог бироа буде повећан на 36.⁴⁸

-Извештај министарске конференције несврстаних земаља шестом самиту несврстаних

Конференција министара иностраних послова несврстаних земаља одржана је од 30. августа до 2 септембра 1979. године. Конференцију је отворио представник Демократске Социјалистичке републике Шриланке његова екселенција Ц. С. Хамид.

Он је изразио задовољство у име свих несврстаних да се конференција први пут одржава на тлу Кубе. Такође се захвалио у име Шри Ланке као одлазећи председавајући на сарадњи свих чланица покрета са његовом земљом током трајања мандата њеног председавања.

За новог председавајућег изабран је посебном акламацијом кубански министар иностраних послова Исидор Малмиерка. Приступна беседа Малмиерке била је помирљива и срдачна за разлику од Кастрове која ће се десити само неколико дана касније и изазвати велики одјек на конференцији.

Малмиерка је инсистирао на потреби да се допринесе сталном јачању јединства покрета несврстаних, изразивши при томе уверење у успех шесте конференције. Рад Шри Ланке на очувању јединства покрета у дотадашњем периоду такође је био похваљен.

⁴⁷ Исто, стр.6

⁴⁸ Исто, стр.6

Извештај југословенске делегације са самита у Хавани

5. октобра 1979. године на заједничкој седници Председништва ЦК СК Југославије и Председништва СФРЈ разматран је извештај југословенске делегације са шестог самита несврстаних у Хавани.

Извештај је садржао временске одреднице рада Координационог бироа као и рада министарске конференције која је радила до 2. септембра али је један дан заседала 5. септембра због посебне расправе о проблему Демократске Кампуџије.⁴⁹

На конференцији била су присутна 92 пуноправна учесника. Одсутновале су Саудијска Арабија и Чад а место Кампуџије било је упражњено. Белизе је учествовао са специалним статусом. Међу посматрачима било је присутно 12 земаља, 3 ослободилачка покрета и 5 међународних организација. У својству госта било је присутно 8 земаља и 10 међународних организација. Укупно је на самиту био присутан 131 учесник.⁵⁰

На чело 56 делегација стајали су шефови држава или влада, односно председници ослободилачких организација. Био је ово најмасовнији скуп несврстаних до тада.

Прешавши на анализу међународног стања у свету примећено је да је самит одржан у време смиривања односа две суперсиле (САЛТ II) али и појачаног надметања великих сила и њиховог настојања да освоје нове или прошире своје старе позиције на подручју

⁴⁹ Архив Југославије, фонд 803 Председништво СФРЈ, 393, Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани, са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁵⁰ АЈ, Председништво СФРЈ, 393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани, са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

земаља несврстаних и ЗУР. Упоредо са тим оцењено је да народи и земље постижу своје нове успехе у борби за еманципацију.⁵¹

Оцењено је да се велики број несврстаних земаља и поред напредовања још увек налази у тешком економском политичком и безбедносном положају. Овакво стање значајно олакшава наступ великих сила према њима.

За услове у којима је одржан самит карактеристично је погоршање економске ситуације и висока стопа инфлације земаља Запада, нарочито после енергетске кризе која је погодила земље у развоју-увознице нафте, а посебно најмање развијене међу ЗУР. Преговори о увођењу новог економског међународног поретка за који се Тито лично заложио својим говором на самиту у апсолутном су застоју.⁵²

Истакнуто је да је самит у Хавани одржан након самита ОАЈ у Монровији. Након договора заинтересованих страна о југу Африке који нису отклонили неизвесност у погледу даљег развоја у том делу света, у време јачања међународног положаја ПЛО (нарочито на Западу), након победе револуције у Никарагви, формирања владе у тој земљи и њеног колективног признања од стране чланица Андске групе, у периоду веома заоштрени друштвених противречности у Ирану, извесног погоршања односа између Ирака и Сирије итд.⁵³

Уочи самита дошло је до нових момената у унутрашње политичкој ситуацији у неким значајним несврстаним земљама (Индија Нигерија Алжир), односно њиховој

⁵¹ АЈ, Председништво СФРЈ, 393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани, са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁵² АЈ, Председништво СФРЈ, 393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани, са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁵³ АЈ, Председништво СФРЈ, 393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани, са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

међународној позицији(Танзанија). И даље су били акутни поједини регионални и билатерални сукоби између појединих несврстаних земаља.

Дошло је до продубљивања кризе у југоисточној Азији после ијетнамске интервенције у Кампуџији и до кинеске војне акције у Вијетнаму која је наишла на оштро реаговање и осуду земаља АСЕАН-а.⁵⁴

У периоду пред конференцију Исток, Запад и НР Кина појачали су активност у жељи да утичу на ток и исход самита. Совјетски блок је политичком и дипломатском акцијом, праћеном снажном и координираном кампањом штампе, настојао да наметне тезу о природном савезништву несврстаних и социјалистичких земаља и да покрет несврстаних доведе у позицију давања подршке актуелним потребама совјетске политике. Оштрица пропагандне акције била је уперена и против Југославије и европске димензије несврстаних.

Запад је развио живу активност код великог броја НЗ. САД и неке друге западне земе су изражавале посебну забринутост због кубанског нацрта завршног документа и у том смислу вршиле дипломатске интервенције код великог броја несврстаних земаља. Те интервенције су у знатној мери имале супротан ефекат.⁵⁵

Западна пропаганда као и пропаганда СССР-а и земаља лагера само са супротних позиција настојала је да прикаже да је основна карактеристика самита сукоб између Југославије и Кубе и тиме наглашавала елементе поделе унутар покрета. Такође је тежила да обезбеди свој утицај на онај део покрета који је иначе ближи Западу.⁵⁶

⁵⁴ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁵⁵ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁵⁶ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

НР Кина је истицала неопходност да се сачувају изворни принципи и независни ванблоковски карактер покрета. НР Кина је наглашено подржавала антисовјетске и антикубанске тонове.⁵⁷

Министарски састанак

Када се ради о састанку министара иностраних послова извештај наводи да је примарни задатак састанка био да утврди дневни ред и да организује рад самита. Међутим наглашено је да је министарски састанак разматрао она питања која нису била решена на МС КБ У Коломбу три месеца раније тј почетком јуна.⁵⁸

Министарски састанак је донео одлуке о организацији рада самита тј. о почетку рада политичког и економског комитета и препоруке о пријему нових чланова, посматрача, и гостију. Такође је донешена одлука о дневном рду и регионалној расподели чланства Бироа самита.⁵⁹

⁵⁷ АЈ, Председништво СФРЈ, 393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани, са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁵⁸ АЈ, Председништво СФРЈ, 393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани, са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁵⁹ АЈ, Председништво СФРЈ, 393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани, са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

На последњој седници министри су на основу претходних консултација усвојили препоруку о повећању броја чланова КБ на 36 што је у извештају оцењено као могућност да Европа добије још једно место које се дели на пола мандата са Африком.⁶⁰

Значајно је да у вези са препорукама за пријем нових чланова, посматрача и гостију није било потешкоћа, упркос претходно најављиваних приговора и резерви према неким земљама (Пакистан, Филипини, Шпанија). Штавише препоруке за пријем су биле манифестација јачања и ширења политике несврстаних.⁶²

Министарским састанком је доминирало питање представништва Кампуџије. При томе је поред односа према страниј интервенцији и покушају њене легализације, дошла до изражаја реакција многих учесника на поступак Кубе, која је користећи улогу домаћина и председавајућег спречила делегацију Демократске Кампуџије да учествује у раду шесте конференције.⁶³

Проблем представништва Кампуџије покренут је већ на састанци КБ-а на коме му је посвећен највећи део времена и одакле је без одлуке пренет на министарски ниво. На Министарском састанку је дебата о Кампуџији вођена два дана, често у оштром полемичком тону.

Учествовало је око 50 земаља. Истовремено су вођене интензивне консултације међу земљама које су принципијелно браниле неприхватљивост легализације

⁶⁰ АЈ, Председништво СФРЈ, 393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани, са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁶¹ Иван Ивањи, Писма из Хаване, Београд 1984 стр. 63

⁶² АЈ, Председништво СФРЈ, 393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани, са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁶³ АЈ, Председништво СФРЈ, 393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани, са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

интервенције, док је Куба настављала акцију којом је настојала исфорсирати одлуку о празној столици.⁶⁴

Како до завршетка редовног рада Министарског састанка није постигнут споразум, одржана је још једна седница министара трећег дана самита 5. септембра на којој е МИП Кубе, као председавајући, кршећи све норме демократског понашања и односа у покрету, прекинуо састанак и прогласио да је усвојено решење да да место Кампућије на самиту остаје упражњено.⁶⁵

Све то је изазвало широко негодовање и довело до ситуације да се постави питање поверења председавајућем и земљи домаћину. Чак и земље које су биле склоне решењу да место Кампућије остане упражњено(као Индија и Шри Ланка) критички су реаговале због таквог понашања Кубе, а кубански поступак нису могле бранити ни земље које су Куби биле политички блиске.⁶⁶

Југословенска делегација је била веома активна у решењу овог питања. Уско је сарађивала са најдиректније ангажованим земљама(Индонезијом, Малезијом, Сингапуром, а такође и Индијом и Шри Ланком) и водила стални дијалог са Кубом. Залагање Југославије у значајној мери допринело је да се Куба у одређено мери повуче и да се очува јединство НЗ.⁶⁷

⁶⁴ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁶⁵ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁶⁶ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁶⁷ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

Кроз разрешење преставништва Кампуђије истовремено се поставило и питање демократских односа и начина утврђивања консензуса у покрету, што је са обзиром на све околности шестог самита било од пресудне важности за његов укупни исход.

Добрим делом питање је баш због тога добило централни значај и довело до широког ангажовања и оних земаља које би се вероватно држале пасивније. Са друге стране треба имати у виду чињеницу да један број земаља, које у начелу осуђују интервенцију није био склон да се ангажује по питању представништва Кампуђије због велике непопуларности режима Пол Пота.⁶⁸

Свечано отварање

Говор Фидела Кастра приликом отварања конференције својом је оштрином изазвао сумње у погледу даљег тока конференције. Начин излагања ставова најавио је офанзиву Кубе на линијама првог нацрта документа.

По свом садржају и тону говор је био провокативан, неумерен и унео је већ на самом почетку контроверзне елементе; одударајући од кубански обећања да ће шести самит бити конференција свих несврстаних земаља и да ће Куба водити рачуна о целини покрета.

Кастро је овим говором очигледно покушао да прејудицира ток и правац генералне дебате и да истовремено већ на почетку створи одговарајућу атмосферу. Томе је требало да послужи и манипулисање листом говорника и одређивање њиховог редоследа. бучна галерија којој је често сам Кастро давао иницијативу за аплаузе поздрављање одређених говорника и слично.

Говор Џајавордене као дотадашњег координатора је био за разлику од Кастровог принципијелан и одмерен. Заједно са поздравним говорима представника четири региона и

⁶⁸ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

ослободилачких покрета, представљао је у том тренутку одраз другачијих гледишта већине. Ти говори су представљали елемент равнотеже.⁶⁹

Генерални секретар ОУН, Валдхајм је у поздравном говору истакао значај несврстаности и са уважавањем говорио о самом покрету несврстаности. Након његовог говора прешло се на генералну дебату.⁷⁰

-Генерална дебата

У самој генералној дебати очекивало се иступање Тита и то као првог говорника дебате. Очекивања и само интересовање за његов говор порасли су нарочито након Кастровог говора.

Смирен, али јасан и чврст говор је дао целовиту платформу и битну аргументацију не само за одбрану већ и за даљу афирмацију изворних принципа несврставања и независне усмерености политике и покрета и на најефикаснији начин дао одговор Кастру, што се потврдило и у току генералне дебате.

Својим иступањем Тито је дао основни тон и обележје дебати и многи говорници-њих око 30 су се позивали на његове речи.

Сама генерална дебата је потврдила очекивања да ће се на конференцији суочити две основне тенденције, једна која тежи преусмеравању покрета (тзв. „радикална“) и друга која се залаже за очување основних принципа политике несврставања, за несврстаност и ванблоковску усмереност покрета НЗ коју заступа највећи број земаља.

Иако је тешко дати нумерички однос између ове две струје, треба подвући да је око 20 земаља иступало у прилог потребе преусмеравања покрета или са позиција које објективно воде у том правцу.⁷¹

⁶⁹ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁷⁰ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

Чак су и ове земе формално прихватиле основне принципе несврстаности, независности и јединства покрета, али су кроз уношење идеолошких елемената, импутирања опортунизма другим земљама и наглашавања прогресивне улоге лагера, у суштини ишли на диференцијацију у покрету и на његово преусмеравање. Поред оштрих напада на САД неке од ових земаља су оштро нападале у НР Кину.⁷²

Дебата је показала да све несврстане земље преокупирају битна питања карактера, улоге и усмерености покрета, питања мира, детанта и разоружања као и проблеми развоја, кризна жаришта, као и антиколонијализам.⁷³

О овим питањима су се изашњавали сви говорници. Поред тога у дебати су изношени специфични проблеми који непосредно тангирају поједину земљу или регион. Иако су били присутни међусобни спорови међу несврстаним земљама, није било директних међусобних оптуживања.

Сви учесници у дебати су истицали растућу улогу и значај покрета несврстаних земаља и подвлачили дефинитивно опредељење за несврстаност. Више него икада раније дебата је била посвећена рашчишћавању улоге и карактера покрета.⁷⁴

Многи учесници позивали су се на први самит у Београду 1961. године. На моменте вођена је и суштинска расправа између „леве“ струје и матице и десно орјентисане земље углавном су подржавале главнину покрета.⁷⁵

⁷¹ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁷² АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁷³ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁷⁴ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

Са задовољством је наглашен импресивни пораст броја чланова и посматрача покрета несврстаних земаља. У том смислу и критике које су изношене на дотадашњу активност покрета, биле су, пре свега, израз жеље и очекивања да он оствари још више.⁷⁶

Критике су се највећим делом односиле на питања међусобне сарадње несврстаних земаља(и земаља у развоју у ширем смислу). Највећи број говорника је сматрао да та сарадња заостаје, а да је управо она једна од битних претпоставки за изградњу НМЕП-новог међународног економског поретка и успешне преговоре са развијеним земљама.

Међународни економски проблеми, положај ЗУР, енергетска криза и последице које она има за ЗУР-добили су у дебати изузетно место. При томе, није било осуде земаља ОПЕК али је тражено веће разумевање са њихове стране за положај ЗУР.⁷⁷

Од кризних жаришта у центру пажње били су Блиски исток , ЈИА, Југ Африке и у мањој мери Западна Сахара.

Битна карактеристика иступања о Блиском истоку је неподељена и пуна подршка палестинског народа у ПЛО. Карактеристично је да ни носиоци иницијативе за суспензију Египта(Ирак, Сирија, ПЛО и други- осим Либије) нису у дебати експлицитно помињали тај предлог.⁷⁸

⁷⁵ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁷⁶ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁷⁷ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁷⁸ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

Осуда споразума из Кемп Дејвида и израелско египатског уговора била е изражена у излагањима знатног броја говорника не само из арапских земаља, али је то било најчешће у функцији подршке палестинцима и правима арапских земаља.⁷⁹

Разматрање ситуације у ЈИА било је углавном концентрисано на питање представништва Кампуђије. Већина земаља се изјаснила за легитимност представништва Демократске Кампуђије.

Показало се да је опредељење едног броја земаља (поред тзв. радикалних) против Демократске Кампуђије било углавном мотивисано оштром осудом режима Пол Пота и његових поступака, те постепеним навикавањем на стање створено у Кампуђији.⁸⁰

Став Индије је у овоме одиграо одговарајућу улогу и ово паказује и објашњава зашто се за Демократску Кампуђију нису залагале ни неке од земаља које су иначе одлучно иступале у одбрану изворних принципа несврстаности укључујући и принцип неинтервенције.⁸¹

Јединствени ставови испољени су у погледу ситуације на југу Африке. Пружена је пуна подршка борби ослободилачких покрета за независност против колонијализма, расизма и апартејда.

Конференција је подржала покрет ПОЛИСАРИО у Западној Сахари, на платформи деколонизације и права на самоопредељење. Алжир на дебати није говорио а Бурма је уместо са говором иступила на крају конференције са саопштењем да ситуација у покрету

⁷⁹ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁸⁰ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁸¹ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

несврстаности налаже његово распуштање и оснивање новог, а да ће Бурма у супротном напустити покрет.⁸²

Бурманска делегација није учествовала у даљем раду али чланицама није било јасно да ли је напустила конференцију или је иступила из покрета.

Генерална дебата је гледано у целини протекла у знаку реafirмације независног и ванблоковског карактера ПНЗ, чиме је најпотпуније потврђена платформа коју је председник Тито изложио као први учесник у генералној дебати.⁸³

То је дошло до највећег изражаја кроз изгласавање резолуције о изузетном признању председнику Титу за његов велики допринос стварању и развоју политике и покрета несврстаности.

Такође, и у завршној речи Кастра, у којој је подвукао да је покрет независан, самосталан фактор у међународним односима, да је јединственији и јачи него икада до тада.⁸⁴

Ту промену у држању Кастра наметнуо је, без сумње, и сам завршетак конференције (резолуција признања председнику Титу) као и ток генералне дебате, у којој су веома импресивно изражени велико поверење у покрет и оданост највећег броја земаља –чланица базичним принципима покрета, његовом карактеру усмерености и циљевима.⁸⁵

⁸² АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁸³ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁸⁴ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁸⁵ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

-Рад у комитетима

Политички комитет

Главни задатак политичког комитета био је рад на политичком делу завршне декларације. Куба је тек уочи почетка министарског састанка циркулисала ревидирани нацрт који је требало да послужи као основа за рад.

Он је иако мало исправљен, остао на позицијама првог текста и задржао је његову структуру. Дебата о нацрту која је вођена у политичком комитету показала је да већина земаља не прихвата кубански нацрт и ставове изнете у њему.⁸⁶

Највећи борој земаља је директно подржао оцене Југославије и њене амандмане. Похвално о кубанском нацрту изразило се само десетак земаља. Велики је број земаља, највише из матице покрета овом приликом поднео бројне и суштинске амандмане.

У првом реду обило је ту амандмана на уводни део декларације који говори о циљевима принципима улози и усмерености политике несврставања. Увидевши да њихов нацрт не може добити довољну подршку Куба је прихватила да сарађује на разрађивању текста са Југославијом и Индијом а касније и Алжиром.⁸⁷

У кругу те четири делегације усаглашени су сви делови завршног документа осим оних који се односе на кризна жаришта. и ситуације у појединим регионима, а који се по традицији припремају у регионалним групама.

Куба се извесно време држала тврдо али је суочена са уском сарадњом Индије и Југославије и свесна расположења велике већине у покрету била стављена пред свршен чин. Куба је могла да бира да ли да привати промене или да шести самит остане без

⁸⁶ АЈ, Председништво СФРЈ, 393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани, са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁸⁷ АЈ, Председништво СФРЈ, 393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани, са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

завршног документа. Била је ово понуда коју Куба није могла да одбије па је пристала на компромис.⁸⁸

Политички комитет се непрекидно бавио ситуацијом на Блиском истоку и питањем Палестине. Дошла је до пуног изражаја јасна и снажна подршка ПЛО и целовитом решењу кризе на Блиском истоку на општим принципима усвојеним од стране несврстаних земаља.

Исто тако није било спора у погледу осуде политике Израела и САД-а Међутим испољио се отпор већине земаља пре свега из Африке јужно од Сахарае, а такође и многих из Азије и Латинске Америке против суспензије Египта па и осуде споразума из Кемп Дејвида и уговора између Израела и Египта.⁸⁹

Арапске земље багдадске групе су извршиле посебан притисак на седници комитета на којој су присуствовали и говорили сви њихови министри .Председавајући Ирак је прекинуо седницу у тренутку када је постало јасно да су арапске земље остале у мањини.

Било је проглашено овом приликом да нема одлуке и да се питање упућује шеовима држава, а да ће се у међувремену наставити консултације. На тај начин је питање суспензије Египта и осуде Кемп Дејвида дошло на настанак Биороа конференције.⁹⁰

Економски комитет

Економски комитет је радио у атмосфери упорног и често агресивног деловања Кубе и групе земаља око ње да се једнострано осуди империјализам, колонијализам и неоколонијализам.

⁸⁸ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁸⁹ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁹⁰ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

На исти начин се инсистирало на два друштвено- економска система. Иступања Кубе и земаља које су је подржавале била су синхронизована и настojале су да сви друкчији ставови имплицитно, а више пута и директно буду карактерисани као слабљење покрета несврстаних, његових правих интереса и слично.

Поред остали Кубу је подржавао и Алжир. Посебно је била тешка околност што је у свему томе учествовао и председавајући комитета Мозамбик. У таквој ситуацији дошло је до пасивизације једног брја делегација, нарочито азијских од којих се неке до краја нису чуле (Малезија индонезија Бангладеш Сингапур).⁹¹

Међутим треба рећи да је при крају конференције притисак Кубе и других земаља које су је подржавале изазвао снажну реакцију супротстављања већег броја делегација што је омогућило усвајање бољег текста декларације него што се у почетку у датим условима могло очекивати.

Комитет је пред собом имао нешто више од 300 амандмана. Због тога је редакциона група за декларацију радила у пет мањих група поред групе за Програм акције и сталних састанака групе за проблеме енергије и питања повезаних са њом (глобални преговори са развијеним земљама).⁹²

Основну контроверзу у раду изазвала су питања која су одређивала општи карактер документа, као и питања везана за односе ОПЕК земаља и осталих НЗ као и односа НЗ и осталих ЗУР.

⁹¹ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁹² АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

Под притиском општег расположења на конференцији је први пут покренут дијалог о проблему енергије, како у односима са развијеним земљама, тако и у контексту међусобне сарадње НЗ и ЗУР.⁹³

Тиме је отклоњена опасност конфронтације унутар НЗ и ЗУР и створени су даљи услови за јачање њиховог акционог јединства. Дијалог о енергији наставља се у Њу Јорку током заседања Генералне скупштине УН.⁹⁴

Завршна декларација

Политички део је у својим начелним деловима (Увод, независна улога политике несврстаности, међународна ситуација) као првобитни кубански нацрт суштински промењен, или се може чак рећи практично замењен новим и претворен у до тада најпотпунију кодификацију свих основних принципа и циљева као и изворних принципа несврстаности.

Поглавља о општијим међународним питањима као детант и коегзистенција, немешање и неинтервенција, разоружање, Уједињене нације, права човека, битно су измењена односно актуелизована у складу са изворним принципима несврстаности.⁹⁵

У поменутих деловима су одстрањени елементи триконтинентализма, једностраног антиимперијализма „природног савезништва“ са лагером, а у пуној мери су разрађени и

⁹³ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁹⁴ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁹⁵ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

заступљени елементи универзалне независне и ванблоковске политике несврстаности као светског фактора који се стално шири и јача.⁹⁶

Делови о кризним жариштима као Блиски исток и Палестина, Африка, Југоисточна Азија Индијски океан и Латинска Америка махом комбинују тадашње утврђене ставове скупова НЗ о овим питањима са новим актуелним моментима.⁹⁷

При томе се истичу оштра осуда САД и Кемп Дејвида ; оштра осуда западних сила на југу Африке уз подршку новим преговорима о Зимбабвеу; нови развој око Западне Сахаре; компромисни текст око жаришта у ЈИА.; обновљено апострофирање Источног Тимора; разрађена критика и местимично оштра осуда САД-а у Латинској Америци. Поглавље о Индијском океану је потпуно измењено у складу са доследним несврстаним приступима.⁹⁸

Ти делови које су израдиле одговарајуће регионалне групе, у целини представљају како је у извештају оцењено врло прогресивни акциони документ који захтева праведна решења и отклањање скоро свих тешких неправди и ситуација, заступајући интересе многих, па и низа мањих народа и земаља, у просторима НЗ и ЗУР.

Истовремено они садрже и поједине врло и једнострано усмерене нове квалификације као називање појединих западних земаља(САД, Велика Британија, СРН)

⁹⁶ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁹⁷ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

⁹⁸ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

„империалистичким земљама што је од угословенских званичника оцењено као линија кубанских интенција.⁹⁹

У вези са већином важнијих међународних питања предвиђени су даљи кораци НЗ махом кроз УН, тако да је декларација у низу области и акционо усмерена. Делови о Европи и Медитерану су прерађени на бази југословенских текстова, опет уз уску сарадњу са Малтом и Кипром.¹⁰⁰

Поглавље о сарадњи НЗ традиционално су израдили Југославија, Индија и Тунис. Ово поглавље представља значајан напредак за акцију НЗ у међународним форумима и у међународној сарадњи.

Усвојени текст одлуке о тачки 15 (демократизација; отварање КБ, консенсус) усаглашен је са препорукама из Њу Јорка. Прихваћено је компромисно решење да се и даље остане на једној МК НЗ између два самита са тим што се у првој години после самита не одржава МС КБ.¹⁰¹

Услед супротстављања Алжира нису прихваћене препоруке о праву учешћа у одлучивању оних НЗ које су директно заинтересоване по неком питању и одлагању за наредни састанак оних питања која изазивају велике разлике у мишљењима.

Пошто ни на шестом самиту као ни на МС КБ Колумбуније било довољно широке решености да се у оквиру мирољубивог решења спорова учини корак даље од препорука МК у Београду на инсистирање Југославије а уз подршку Ирана, Бангладеша и Шри Ланке, усвојен је став да се радни папири Југославије и Шри Ланке као и заједнички

⁹⁹ АЈ, Председништво СФРЈ, 393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани, са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

¹⁰⁰ АЈ, Председништво СФРЈ, 393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани, са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

¹⁰¹ АЈ, Председништво СФРЈ, 393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани, са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

Нацрт резолуције поменутих земаља, размотре до МК НЗ у Њу Делхију 1981 и формулишу могуће препоруке.¹⁰²

Куба је у делу о Латинској Америци успела да обезбеди признања за њену традиционалну солидарност са народима Никарагве и подршку коју у истом циљу пружа земљама Кариба., Латинске Америке и у другим деловима света. Међутим ово признање не изражава реалну оцену већ је закључак једног дела земаља.

Што се економско дела декларације тиче кубански нацрт и овог дела документа је битно је измењен. Све основне оцене и ставови враћени су на већ раније утврђене положаје, прилазе било НЗ било Групе 77.¹⁰³

Поред тога, додавањем више нових делова текст је знатно побољшан и не заостаје у поређењу са декларацијом са петог самита у Колумбу. Осудом свих облика доминације избрисана је осуда империјализма и први пут у економској декларацији поменут је хегемонизам.

Осујеђен је покушај да се супротности између друштвено-економских система покажу као главна карактеристика међународних економских односа а програмско-акциони део је ослобођен политички једностраних квалификација и садржајно знатно унапређен.¹⁰⁴

Битно су измењени концепцијски прилази новом међународном економском поретку. Поред ових позитивних карактеристика, декларација садржи више него што је то

¹⁰² АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

¹⁰³ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

¹⁰⁴ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

раније било уобичајено, пренаглашено вербално инсистирање на политичком и економском ослобођењу НЗ и ЗУР.¹⁰⁵

Ту су такође оштрије оцене дотадашњих преовора са развијеним земљама, затим недовољно указивање на интересе свих земаља у оквиру новог поретка и на уравнотеженији напредак светске привреде.

Такође понављане су референце на земље тржишне привреде. Све то међутим за Југославију није стављало у сумњу питање основне политичке усмерености декларације. Интервенције са југословенске стране биле су усмерене не на отклањање идеологизације текста као у деловима у којима се осуђивао империјализам тако и у покушајима да се супротности између два система ставе у први план.¹⁰⁶

Југославија се стриктно заложила да се нови међународни економски поредак постави као глобални концепт а демократизација међународних економских односа као његова политичка суштина.

Југославија је интервенисала у прилог отклањања супротности у погледу међусобне сарадње НЗ и ЗУР и залагала се да се нађу решења за проширење те сарадње и на област енергије.¹⁰⁷

Југославија је при томе посебно наглашавала и имала у виду проблеме најмање развијених земаља у разоју. Треба посебно истаћи да су тиме први пут усаглашена

¹⁰⁵ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

¹⁰⁶ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

¹⁰⁷ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

документа о проблему енергије и да је тиме дата основа за отпочињање међусобне сарадње НЗ и ЗУР.¹⁰⁸

Економска резолуција „ Политичке смернице јачања колективног ослоња на сопствене снаге између земаља у развоју“ представља у том погледу добар оквир и основу.

Међутим то је везано и за преговоре са развијеним земљама у оквиру концепта „ глобалних преговора“ и тек је предстојала пунија разрада начина и путева којима би се та сарадња остварила.

За Југославију основна вредност Акционог програма је била у томе што је у структури, садржају и оријентацији остао у оквирима и на линији Акционог програма са петог самита у Колумбу.¹⁰⁹

Дотадашњи резултати су оцењени као незадовољавајући те је затражено веће ангажовање земаља- координатора и затражено је да се имплементација прати на вишем политичком нивоу.

У том смислу е предложено да се ангажује и Координациони биро на министарском нивоу у регуларним интервалима тј. када се на том нивоу састане. Значајну димензију међусобној сарадњи је дао и договор о међусобној сарадњи извозника сировина и то пре свега извозника нафте и потрошача.¹¹⁰

Југославија је координатор у 9 од 18 области сарадње предвиђених у оквиру Акционог програма(финансиска и монетарна сарадња, научни и технолошки развој,

¹⁰⁸ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

¹⁰⁹ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

¹¹⁰ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

исхрана и пољопривреда, рибарство, здравство, систем истраживања и информисања, улога жена у развоју, нуклеарна енергија за мирољубиве сврхе и телекомуникације).¹¹¹

-Рад Бироа конференције и завршна радна седница пленума

У току рада самита Биро е заседао у два наврата. Разматрао је питања за која се нису могла наћи решења на другим телима конференције.: питање представништва Кампуџије, осуде споразума из Кемп Дејвида, суспензија Египта из покрета несврстаности као и састав новог Координационог бироа.

О питању Кампуџије вођене су интензивне консултације. На иницијативу Југославије одржан је састанак на нивоу министара на коме су учествовале Југославија, Куба, Индонезија, Малезија, Сингапур, Индија и Шри Ланка.¹¹²

Будући да није било консенсуса Југославија је предложила да се питање дискусије о преставништву Кампуџије одложи, са тим да се нађе практично решење, са којим би се избегло да проблем Демократске Кампуџије буде предмет спора на сваком наредном састанку Координационог бироа. Пошто надаље није било компромиса ово питање је дошло пред Биро конференције у чијем раду је учествовао и Тито.¹¹³

Кубанци су са радикалном групом вршили груб притисак у прилог Хенг Самрина оправдавајући интервенцију Вијетнама. Тада је узимајући реч у дискусији Тито истакао да

¹¹¹ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

¹¹² АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

¹¹³ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

је Југославија са осталим оснивачима покрета још 1961. године усвојила принципе о немешању и неинтервенцији и да су ти принципи и даље на снази.¹¹⁴

Тито је такође рекао да се ту ради о интервенцији што представља опасан преседан који може угрозити многе несврстане земље. Тито је закључио да питање треба да остане отворено, да се прати даљи развој ситуације у југоисточној Азији, посебно развој ситуације у Кампуџији и да се питање представништва Кампуџије у покрету остави за неку наредну министарску конференцију.¹¹⁵

На идентичан начин на Титовој линији иступали су представници Шри Ланке, Малезије, Сингапура, Замбије, Кореје и Малија.

Након одласка Тита са седнице Бироа која је изузетно дуго трајала Кастро је покушао да дезавуише став Југославије, на шта је савезни секретар Врховец реаговао са принципијелних позиција.¹¹⁶

Куба је схватила да не може добити ни консенсус ни одлуку о „празној столици“ па је имајући у виду претходне консултације пре свега са Југославијом, Индијом и Шри Ланком изашла са оредлогом који утврђује да нема консенсуза ни о чему, те да се формира ад хок радна група .

Ова група била би састављена од чланова Бироа и била би задужена за проучавање овог проблема и она би на крају свог рада била дужна да поднесе сопствени извештај о свом раду Министарској конференцији 1981. године у Њу Делхију.¹¹⁷

¹¹⁴ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

¹¹⁵ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

¹¹⁶ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

У међувремену, ниједна од страна не би могла да учествује у раду било ког тела покрерта. Предлог је прихваћен као једини могући компромис у датим условима и као такав био је упућен самиту.

Савезни секретар Врховец не стављајући примедбе на садржај предлога критиковао је целокупни метод поступања домаћина око питања Кампуђије са захтевом да то уђе у записник седнице Бироа.

Препоруке Бироа о представништву Кампуђије биле су потврђене на завршној радној седници пленума. Низ афричких и азијских земаља је при томе критиковао кубански поступак физичког спречавања делегације Демократске Кампуђије да учествује у раду конференције (15 земаља је тражило да се у записник унесу њихове резерве).¹¹⁸

На интервенцију СС на пленарној завршној седници усвојено је да уместо ад хок комитета састављеног од чланова Бироа конференције, ово питање буде пренето Координационом у својству ад хок комитета.

Биро конференције је расправљао и о предлогу резолуције о осуди споразума из Кемп Дејвида и египатско-израелског уговора и о суспензији Египта из покрета несврстаности.¹¹⁹

После дебате на политичком комитету на Блиском истоку дошло је до сусрета представника неколико афричких земаља (Замбије, Нигерије, Танзаније и Мозамбика) са

¹¹⁷ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

¹¹⁸ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

¹¹⁹ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

представницима арапских земаља на којима је поднета сагласност о тексту који би се поднео Бироу. Спремност да прихвате текст изразили су и Мали, Индија и Шри Ланка.¹²⁰

У препоруци Бироа самиту осуђује се споразум из Кемп Дејвида и египатско-израелски уговор и оставља отвореним питање суспензије Египта.

Предложено је да Координациони биро у својству ад хок комитета проучи штету нанету нанету арапским земљама, посебно арапском народу Палестине, политиком Египта и да о томе поднесе извештај министарској конференцији у Њу Делхију.¹²¹

Захвална плакета Титу и признање од целог покрета дошли су као шлаг на торуту његовој политичкој каријери. Треба знати да се та идеја о захвалности Титу коју ће овим чином показати несврстани родила у глави Будимира Лончара.¹²²

Закључак

Југословенска улога у самом покрету несврстаности је од немерљивог значаја. Она је произашла из чињенице да је Југославија била оснивач покрета несврстаности али и из

¹²⁰ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

¹²¹ АЈ,Председништво СФРЈ,393, , Извештај о раду и резултатима шесте конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Хавани,са друге заједничке седнице Председништва СФРЈ и Председништва ЦК СКЈ 5. октобар 1979.

¹²² Будимир Лончар је у акцији са Живадином Јазићем амбасадором Југославије на Куби а уз прећутну подршку Јосипа Врховца, окупио лидере тзв.“матице покрета“ при чему се дошло на идеју да се политичка надмоћ Тита може показати над Кубанцима и тако што ће му цео покрет одати признање. Предложено је да Секу Туре буде човек који ће руководити читавом акцијом. Све се држало у тајности до последњег часа да Кубанци то не покушају спречити. Уз то Титу је све предочено као жеља самог покрета да му се ода признање. Ово су сећања Врховца по навођењу Твртка Јаковине.

тога што је све време активно учествовала као конструктиван партнер осталим земљама чланицама у креацији политике несврстаности.

У клинчу између Истока и Запада Југославија и сам покрет нашли су сопствени начин како да преживе у том клинчу и прођу неокрњени. Пут преживљавања био је пут мирољубиве коегзистенције, без мешања у унутрашње ствари других држава и народа.

То је био пут смиривања тензија између два блока, пут указивања на штетност агресивне политике и политике геостратешког сукобљавања у свету. Југославија и покрет несврстаних желели су једнакост и равноправност у новом међународном економском и светском поретку.

Жеља да се њихов глас чује натерала је све те земље да се окупе око изворних принципа покрета несврстаних које су промовисали његови оснивачи на челу са Титом.

Глас несврстаних био глас народа спремних за сарадњу са развијеним и оним мање развијеним земљама унутар блокова. Све ове циљеве промовисала је југословенска делегација на челу са Титом на шестом самиту несврстаних у Хавани.

Корист Југославије кој је она максимално црпела из чланства и неке врсте лидерства у покрету био је њен дипломатски потенцијал. Објективно речено Југославији је дата много већа улога од оне коју она својим геостратешким положајем, својом развијеношћу у односу на велике силе заслужује.

Југославија све време чланства у покрету добила прилику да у дипломатским односима са великим силама буде субјект а не објект дешавања на међународној позорници. Субјект зато што је имала прилику да посредно или непосредно утиче на толики број гласова у скупштини УН и зато што је као таква била добар посредник у односима две супер силе са трећим светом а некада и међу њима самома.

Свест Тита о свим овим стварима јасно се види и у самом говору на седници самиту када јасно подсећа на принципе покрета и на његову улогу изражавајући се одмерено и према истоку и према западу водећи рачуна да тако очува и само јединство покрета. Успевши да савлада Кастрове маневре ка Совјетском Савезу Тито је јасно одредио пут покрета као пут несврставања. Тако да се шести самит може сматрати

последњом победом доајена светске дипломатије, како га је едном приликом назвао Кије Сампан.

Падом биполарног света важност Југославије и самог покрета опада иако покрет још егзистира. Њен дипломатски потенцијал је значајно опао и као таква она се све више претварала од субјекта у објект дешавања на међународној сцени.

Као аргумент за то становиште може се размотрити питање јачине дипломатског утицаја данашњих држава насталих на рушевинама Југославије. Може се размислити о томе да ли су оне субјект или објект дешавања на међународној сцени и веома брзо тако доћи до одговора.

Списак литературе и извора

:Литератур

- 1) Окивера и Драган Богетић, Настанак и развој покрета несврстаности, Београд 1981
- 2) Драган Богетић, Корени југословенског опредељења за несврстаност, Београд 1990.
- 3) Драган Богетић и Љубодраг Димић, Београдска конференција несврстаних земаља 1–6. септембра 1961. Прилог историји Трећег света Београд: 2013.
- 4) Владимир Петровић, Југославија ступа на Блиски исток, Београд:, 2007
- 5) Љубодраг Димић, Југославија и Хладни рат, Огледи о спољној политици Јосипа Броза Тита (1944-1974). Београд 2014
- 6) Леп Матес Почело је у Београду... 20 година несврстаности Љубљана 1982.
- 7) Лео Матес Несврстаност теорија и савремена пракса Београд 1970.

Извори

Иван Ивањи „Писма из Хаване“ Београд 1984